

ПЕРСПЕКТИВНІ ФОРМАТИ БЕЗПЕКОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ

Війна в Україні проявила нові виклики перед Європейським Союзом у сфері безпеки і оборони. Держави-члени ЄС визнали, що необхідне посилення координації діяльності, збільшення інвестицій та співпраця у сфері розвитку оборонних комплексів. Шляхи до вирішення даної проблеми були викладені у Програмі постійного структурованого співробітництва (Permanent Structured Cooperation, PESCO). Документ передбачає участь країн ЄС у спільних оборонних проєктах, консолідацію наявних ресурсів, їх модернізацію та ефективність використання для розвитку безпекових можливостей [1]. Участь третіх країн у проєктах PESCO визначена Рішенням Ради ЄС, щодо залучення третіх держав до окремих ініціатив, зокрема до оборонних проєктів (Council, 2020) [2].

Визначивши як один із пріоритетних напрямків інтеграцію в європейський безпековий простір, Україна у червні 2023 р. приєдналася до проєкту PESCO Military Mobility. Участь в проєкті дає змогу Україні, що особливо важливо в умовах війни:

- залучення коштів європейських фондів до розвитку оборонних підприємств;
- оптимізацію транспортної інфраструктури та логістики для переміщення військових підрозділів, техніки та озброєння через державні кордони;
- адаптацію національних транспортних мереж до європейських стандартів;

- забезпечення оперативної взаємосумісності та стандартів ЗСУ з військами країн-членів ЄС (спільні навчання “Defender Europe” та “Swift Response”);

- доступу до передових технологій, зокрема у сфері кібербезпеки та отримання розвідувальної інформації.

Участь України в проєкті створює можливість вносити суттєвий вклад у розвиток оборонних можливостей ЄС:

- вивчення та застосування практичного досвіду української армії набутий в умовах сучасної війни;

- тестування передових систем озброєння (безпілотні літальні апарати; ШІ-технології, робототехніка і т. п.);

- використання потенціалу оборонного комплексу України для виробництва озброєння для країн ЄС.

На саміті Європейської Ради в рамках засідання Оперативної групи оборонної готовності за участю міністрів оборони ЄС, презентовано ряд пілотних проєктів спільного виробництва боєприпасів, дронів, ракет, систем радіоелектронної боротьби та кіберзахисту.

Фінансування спільних проєктів за участю груп держав-членів в рамках програми PESCO здійснюється, в основному, через Європейський оборонний фонд (European Defense Fund, EDF). Україна стала асоційованим членом фонду. Перші українські компанії були включені у проєкти EDF вже у 2025 році.

Серед ключових програм та ініціатив в оборонну систему ЄС відповідно до Європейської оборонно-промислової стратегії EDIS, слід відзначити:

- перша в історії ЄС Програма Європейської оборонної промисловості EDIP (European Defense Industry Program);

- спеціально для України прийнято програму USI (Ukraine Support Instrument) та виділено 300 млн. євро на модернізацію підприємств ОПК та інтеграцію в європейські оборонні ланцюги;

- українські компанії мають право брати участь в тендерах на рівні з європейськими;

- Ініціатива «Стійкість через європейське зміцнення SAFE (Security Action For Europe)», де Україна стала офіційним партнером програми, дозволяє країнам ЄС закуповувати українську зброю за кошти Євросоюзу;

- Україна отримала доступ до 140 млн. євро кредитних коштів та 21 млн. євро грантів в рамках інвестицій у технології подвійного призначення.

Перелічені інструменти документа EDIP, дають Україні доступ до швидких процедур, можливість співфінансування з ЄС та залучення українських виробництв до виконання європейських оборонних контрактів [3].

Європейська комісія 19 березня 2025 року прийняла «Білу книгу з питань європейської оборони-Готовність 2030», де викладено оборонну стратегію ЄС з акцентом на розбудову європейського оборонно-безпекового альянсу. Україна як кандидат у члени ЄС є активним учасником процесу забезпечення «європейської стратегічної автономності». Одним з перспективних форматів надання гарантії безпеки України є «Коаліція охочих», в яку входять 30 країн. Метою організації є надання військової, фінансової, матеріально-технічної та розвідувальної допомоги Україні. «Коаліція охочих» може забезпечити можливе розгортання в Україні «Міжнародних сил безпеки» для контролю над дотриманням угоди про припинення вогню у разі її досягнення [4].

Посилення чинних та створення нових регіональних та субрегіональних військових утворень за участю України є суттєвим чинником майбутньої континентальної системи безпеки та оборони [5]. Прикладом такого об'єднання може стати завершення процесу створення тристороннього альянсу Великої Британії, Польщі та України, започаткованого у вересні 2021 року. Концепт альянсу передбачає посилення взаємних безпекових гарантій, поглиблення тристоронньої військової сумісності, консолідація військово-промислової співпраці, забезпечення післявоєнного миру. Україна має стійку зацікавленість у створенні та ефективному функціонуванні такого роду структур, а членство в них розглядає як поступову інтеграцію у європейський безпековий простір та перехідний етап на шляху до членства в НАТО[6; 7].

Інтеграція України у безпековий простір ЄС повинна відповідати критеріям національної єдності, збереження основних прав і свобод, діалогу влади і громадянського суспільства, верховенства права, цивільного контролю за діяльністю силових структур, виконання «заліків» (бенчмарків) міжнародних фінансових інституцій, пришвидшення реформ у сфері ринкової економіки, поглиблення судової реформи та протидії корупції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Activation of first capability developed under PESCO points to strength of cooperation in cyber defence. (2022). European Defence Agency. URL: <https://eda.europa.eu/news-and-events/news/2022/02/24/-of-first-capabilitydeveloped-under-pesco-points-to-strength-of-cooperation-in-cyber-defence>;
2. Council Decision (CFSP) 2020/1639. (2020). Official Journal of the European Union L 371/3. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020D1639#>;
3. European Defence Industrial Development Programme (EDIDP). (2023). European Commission. URL: https://defenceindustry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/europeandefence-industrial-development-programme-edidp_en.;
4. Joint white paper for European Defence Readiness 2030. Brussels. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/30b50d2c-49aa-4250-9ca6-27a0347cf009_en?filename=White%20Paper.pdf;
5. Lyzun M.V. Development of regional economic integration: monetary aspect. *Galician Economic Bulletin*. 2016. 1 (50). 155–163. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/50/97.pdf>
6. Prospects for the formation of a new European security system and the place Ukraine in IT : analytical report / [Aleksandrov O., Veselovskii A., Karakuts O., Kononenko K., Orlyk V., Palamarchuk M., Yarmolenko V.] ; ed. by O. Aleksandrov, M. Palamarchuk. Kyiv: NISS. 2025. 45 p. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.11>

7. Лизун М.В., Ліщинський І.О. Глобальне управління в контексті формування світового економічного порядку. *Наука молода*. 2013. Вип. 20. С. 40-46.

УДК 341.43:341.231.231.14(477)

Галяс О.М.

*Студентка третього курсу юридичного факультету
Західноукраїнський національний університет*

Науковий керівник:

Заставна О.П

*к.ю.н., старший викладач кафедри міжнародного та європейського права
Західноукраїнський національний університет*

ЮРИДИЧНА КВАЛІФІКАЦІЯ «ТРАНЗИТНИХ ЗОН» ТА ЗОН ОБМЕЖЕНОГО ДОСТУПУ ДЛЯ БІЖЕНЦІВ

Сучасна геополітична ситуація характеризується безпрецедентним зростанням кількості осіб, що потребують міжнародного захисту, спричиненим військовими конфліктами, включно з повномаштабною агресією РФ проти України, політичними кризами та зміною клімату. Ці нові реалії ставлять перед світовим порядком, зокрема перед великими акторами: державами, міжнародними організаціями, такими як ООН та ЄС, гостру проблему забезпечення прав біженців та шукачів притулку.

Проблема полягає у тому, що війни сьогодення, особливо ті, що ведуться з порушенням міжнародного гуманітарного права, призводять до масового витіснення цивільного населення, і це створює нагальну потребу в ефективних та правомірно кваліфікованих механізмах прийому. У відповідь на ці міграційні кризи, держави все частіше створюють або використовують «транзитні зони» (на кордонах, у портах, аеропортах) та «зони обмеженого доступу» (табори, ізольовані центри прийому). Фактично, ці зони функціонують як екстериторіальні простори, де застосування національного та міжнародного законодавства про притулок є свідомо обмеженим або призупиненим. Можемо виділити ще колізію між безпекою та правами людини, оскільки політика